

גולגולת המוות, יחידות

(SS-Totenkopfverbände). יחידות ס"ס שמטרתם הראשונה היתה לשמור על מחנות הריכוז. היחידות צמחו מתוך חיל המשמר של באוואריה העילית של הס"ס (Wachtruppe Oberbayern Der Allgemeinen SS) ליחידת משמר בדכאו ומ-1934 עיצב אותה תיאודור אייקה, מפקח מחנות הריכוז ומפקד יחידות המשמר של הס"ס. אייקה מיסד את ענידת סמל גולגולת המת על דש הצווארון הימני של מדי השומרים, וממנו בא שמן של היחידות. ההליכים שמיסד אייקה (שב-1943 נהרג בחזית המזרח) לא השתנו באורח ניכר כול זמן קיומן של היחידות, עד סוף המשטר הנאצי. המשמעת במסגרת המשמר היתה נוקשה, ואחרי-כן היתה כך במסגרת היחידות. הוקפד על מרחק ברור בין השומרים ובין האסירים-הקורבנות, השומרים חוננו לראות באסירים את אויבי המדינה, שאם אפשר יש לחסלם, ונקבעה מערכת ענישה אכזרית במיוחד שאנשי המשמר אמורים היו להפעילה. אייקה רצה שיחידות גה"מ יהיו ליחידות נבחרות במסגרת העילית של הס"ס.

במרס 1935 אורגנו יחידות דכאו ויחידות המשמר של מחנות הריכוז מחדש לשש יחידות בפיקודו של אייקה:

1. יחידת באוואריה העילית (Oberbayern) בדכאו
2. יחידת פריזלאנד המזרחית (Ostfriesland) באסטרוגן (Esterwegen)
3. פלוגת אלבה בליכטנבורג (Lichtenburg)
4. יחידת סקסוניה בזקסנבורג (Sachsenburg)
5. יחידת ברנדנבורג באורנינבורג וקולומביה האוס
6. יחידת הנזה (Hansa) בפלסביטל (Fehisbuettel)

בכנס המפלגה בנירנברג, ספטמבר 1935, העניק אדולף היטלר הכרה רשמית ליחידות גה"מ כעוצבות של המפלגה, דאג לכך שהרייך יקבל עליו את מימון פעולתן וכך סייע להתרחבותן. במרס 1936 אישר הינריך הימלר את הרחבתן מ-1,800 איש ל-3,500, וב-26 במרס 1936 הוכרו העוצבות רשמית כיחידות ס"ס נפרדות ושמן יחידות גה"מ, שאינן עוד בסמכות הס"ס הכללי, וניתנו לאנשיהן מדים בצבע חום כהה. המגויסים הראשונים באו מאותה שכבה של בריוני הס"א, ליחידות המורחבות נתקבלו רק מועמדים שגובהם למצער 178 ס"מ, בריאים, 'טיהורי גזע', בני 17-22. למעשה נתקבלו רבים שלא מילאו את הדרישות הללו. בספטמבר 1937 אורגנו יחידות גה"מ מחדש, עם ביסוס מחנות הריכוז בגרמניה, הוקמו שלושה גדודים של גה"מ:

1. גדוד באוואריה העילית בדכאו
2. גדוד ברנדנבורג בזקסנהאוזן

3. גודו תירינגן (Thuringen) בבוכנולד.

לאחר סיפוחה של אוסטריה במרס 1938 הוקם גודו רביעי באוסטמרק (Ostmark; אוסטריה) בשביל מחנה מאוטהאוזן.

ב- 17 באוגוסט 1938 הכריז היטלר כי כדי למלא כמה יעדים פנימיים מיוחדים, בעלי היבט פוליטי, יחומשו, יאומנו ויאורגנו כיחידות צבאיות מחוץ למסגרת הצבא והמשטרה כמה גופים, ואלה הם: יחידות גה"מ, יחידות המילואים שאך הוקמו (ראה להלן); חילות השירות המיוחדות של הס"ס (SS-Verfügungstruppen) ובתי-הספר לצוערים של הס"ס (SS-Junkerschulen). בעת גיוס יועברו יחידות גה"מ לחילות השירות המיוחד. לאחר זמן פקד הימלר כי בעת גיוס כאמור, יגויסו מהס"ס הכללי אנשים בני יותר מ- 40, למלא את מקום שומרי יחידות גה"מ במחנות הריכוז. כך נפתחה הדרך לעוד גידול של יחידות גה"מ ולהקמתם של שמונה גדודים. בפרוץ מלחמת-העולם השנייה היו ביחידות ובעתודה שלהן 24,000 איש. תשעה ימים לאחר פלישת כוחות הגרמנים לפולין נשלחו לשם שלושת הגדודים המקוריים של גה"מ ובעקבותיהם כמה מן הגדודים החדשים. באכזריות שתאמה היטב את הכשרתם עשו אנשי גה"מ מעשי זוועות שהיו אופייניים לטרור הנאצים באירופה הכבושה.

באוקטובר 1939 הסכים היטלר שיוקמו דיוויזיות לוחמות של הס"ס – הופן ס"ס (Waffen-SS). בין הדיוויזיות הללו אמורה היתה להיות דיוויזיות גה"מ, ועל אייקה הוטל להקים את הדיוויזיה. תפקידו כמפקח מחנות הריכוז ומפקד יחידות גה"מ חולק בין ריכרד גליקס, שמונה למפקח מחנות הריכוז, ובין ס"ס אוברפירר אלפרד שוודן שהיה למפקד יחידות הגה"מ ותוארו שונה ל'מפקח'. אייקה הרכיב את הדיוויזיה שלו משלושת גדודי גה"מ המקוריים ומיחידות שהוקמו אחריהן, מזרועות אחרות של הס"ס וממגויסים חדשים. כמחצית מהמכסה המקורית של 15,000 איש בדיוויזיות גה"מ של הס"ס באו מיחידות הגה"מ. הימלר הועיד חלק מיחידות גה"מ להחליף גדודים בדיוויזיית גה"מ ולאומנים, ובה בעת חוזקו יחידות גה"מ במחנות בזרם של גברים ונשים (הנשים שירתו במחנה הנשים ברונסבריק). כאשר עברה זירת המלחמה למערב אירופה, נעה שמה גם הדיוויזיה של אייקה, לחמה במסירות נפש במתקפות, ועד גבול ההתאבדות במגננה, וכאשר לא הצליחה להוציא לפועל את משימותיה עשתה מעשה זוועה אכזריים. כול חייליה נשאו את הסמל המקורי של יחידות גה"מ המקוריות.

במאמציו הבלתי פוסקים של הימלר לקצץ בכוחו של אייקה, הועברו ב- 15 באוגוסט 1940 יחידות גה"מ שיועדו להיות עתודה לדיוויזיה שלו אל אגף המבצעים של ופן ס"ס. במהרה התפתח האגף למפקדת המבצעים של הס"ס (SS-Führungshauptamt), בפיקודו של ס"ס בריגדפירר הנס ייטנר. כול 16 גדודי העתודה של גה"מ, שני גדודי פרשים במסגרת גה"מ וגדודי רכב ממונע וגדוד אופנועים שהקים אייקה היו כלולים

בהעברה. בספטמבר פירק ייטנר חלק מיחידות העתודה וחיזק את האחרות. אותה שעה בוטל גם תפקיד המפקח של יחידות גה"מ. באפריל 1941, במסגרת צעדים ארגוניים כהכנה למערכה נגד ברית-המועצות, היתה יתרת יחידות גה"מ רשמית לחלק מן הופן ס"ס, והפכה לחלק מן הצבא הגרמני, ובכך נסתיימה האוטונומיה של יחידות גה"מ.

במסגרת החדשה המשיכו יחידות גה"מ לגדול. אופייני הדבר, שכאשר הוקם ב- 15 במאי 1941 המשמר האישי של הימלר (Begleitungsbatallion Rfss), הורכב הגדוד מיחידת גה"מ. הגדוד הוצב בברית-המועצות עם יחידת פיקוד מטה של ראש מטה כוחות הרייך (Kommandostab Reichsfuehrer-SS). יחידת פיקוד המטה הוקמה במאי 1941, כחלק מהפיקוד המבצעי, אך עד מהרה היתה לצבא פרטי בפיקודו האישי של הימלר. בפקודתו האישית של הימלר הוטל על יחידת פיקוד המטה ועל גדוד הליווי התפקיד לרצוח יהודים. גם יחידות גה"מ של הס"ס נטלו חלק במעשי הזוועה, בעיקר נגד פרטיזנים וחיילי אויב. יתר על כן, כמה מ'בוגרי' היחידות של גה"מ מילאו תפקיד ניכר ברצח היהודים. אך דיוויזיית גה"מ היתה בראש ובראשונה כוח לוחם. בצפון רוסיה, ואחר-כך באוקראינה, זכתה הדיוויזיה למוניטין בקרבות שערכה בקיצוניות ובמהלכן ספגה אבדות קשות. חדורי גזענות ארסית ביותר, שהחדירו בהם אייקה ואנשיו, העדיפו לוחמי הגה"מ מוות על תבוסה ושבי בידי 'נחותי גזע'.

היתה מידה רבה של העברת אנשים בין היחידות הלוחמות של גה"מ ובין זרועות אחרות של הס"ס, בעיקר בגלל השיעור הגבוה של האבדות בשורות לוחמי גה"מ. אנשים רבים מיחידות גה"מ שבחורף 1941-1942 היו במחנות הריכוז נשלחו למלא את שורות הלוחמים, בעיקר לאחר שהדיוויזיה סבלה אבדות כבדות בהרוגים ובפצועים. במקביל נשלחו פצועים לאחר שהחלימו מהדיוויזיה ליחידות גה"מ במחנות. מספר האנשים ביחידות גה"מ גדל בלי הרף, ועל-פי נתונים רשמיים של הס"ס היו ב- 15 בינואר 1945 ביחידות 40,000 גבר ואישה ששמרו על 714,211 אסירים.